

ВСЕУКРАЇНСЬКА
НАУКОВО-
ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ

НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ, ВІДКРИТТЯ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ

26-27 травня
2017

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
КАФЕДРА ОСВІТИ ТА УПРАВЛІННЯ
НАВЧАЛЬНИМ ЗАКЛАДОМ

МАТЕРІАЛИ
ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ

**«НАУКОВІ ДОСЯГНЕННЯ,
ВІДКРИТТЯ ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ
ПЕДАГОГІЧНОЇ НАУКИ»**

26-27 травня 2017 р.

НАПРЯМ 2. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

Самостійна робота з географії як засіб формування предметної компетентності учнів

Брюква Ю. В., Покась Л. А. 59

Метод проектов как один из аспектов достижения профессиональной коммуникативной компетентности

Денисова Е. В. 65

Формування інтегративної компетентності учнів старшої школи в процесі позакласної роботи з математики

Донець М. Г. 69

Формування дослідницьких умінь учнів основної школи у процесі навчання фізики

Криворучко А. П., Гончаренко Т. Л. 71

Особистісно-орієнтовані технології як засіб розвитку мотивації навчання студентів вищих навчальних закладів

Марчук М. В. 76

Екологічний імператив як методологічна основа формування екологічної компетентності майбутніх офіцерів цивільного флоту засобами інтерактивних технологій

Сваричевська А. П. 81

Методика організації та проведення тренінгів у навчанні біології учнів основної школи

Сухенко О. В., Цуруль О. А. 85

НАПРЯМ 3. ТЕОРІЯ ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОДАТКОВОЇ ОСВІТИ

Досвід держави Ізраїль як шлях розбудови системи неформальної освіти в Україні

Компанієць О. В. 90

НАПРЯМ 4. ПЕРЕХІД ДО БАГАТОРІВНЕВОЇ ВПЩОЇ ОСВІТИ ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Науково-методологічні засади організації професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури

Мосейчук Ю. Ю. 94

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ТРЕНІНГІВ У НАВЧАННІ БІОЛОГІЇ УЧНІВ ОСНОВНОЇ ШКОЛИ

Сухенко О.В.,

студентка факультету природничо – географічної освіти та екології

Цуруль О.А.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри психолого-педагогічних дисциплін

Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

м. Київ, Україна

Становлення освіти нового типу передбачає перехід від традиційного (інформаційно-пояснювального) до компетентісно-орієнтованого навчання. Аналіз шкільної практики свідчить, що успішний розвиток в учнів предметної, комунікативної, соціальної, проектно-технологічної, ІКТ компетентностей здійснюється в умовах тренінгових технологій навчання. Тому їх впровадження у початково-виховний процес ЗНЗ набуває все більшої актуальності.

Проблему організації тренінгових занять досліджують педагоги та психологи: І.В. Вачков, Ю.В. Ємельянов, М.Х. Дзейтов, М.В.Ковальчук та ін.

Методичні особливості включення тренінгів у навчально-виховний процес з біології розробляють творчі вчителі: О.М. Кулініч, Н.П. Гусак, О.І. Десятник, Н.П. Іванюта, Т.А. Ткачук, М.В. Криворучко та ін.

Об'єкт: навчально-виховний процес з біології у ЗНЗ.

Предмет: методи та методичні прийоми організації тренінгових занять у навчанні біології учнів основної школи.

Мета полягає у дослідженні методичних особливостей організації та проведення тренінгів у навчанні біології учнів основної школи.

Для досягнення мети були визначені завдання:

1. Здійснити аналіз психолого-педагогічної, методичної, біологічної літератури та шкільної практики з проблеми організації та проведення тренінгів у навчально-виховному процесі з біології в основній школі.

2. Охарактеризувати провідні методи та методичні прийоми організації та проведення навчальних тренінгів.

3. Розробити інструктивно-методичні матеріали для проведення тренінгу «Харчування і здоров'я».

Упродовж ХХ століття навчальний тренінг як форма організації початкової діяльності отримав широке визнання і впровадження у навчально-виховний процес ЗНЗ. Наукова дефініція «навчальний тренінг» розглядається як форма інтерактивного навчання, метою якого є розвиток міжособистісної та професійної поведінки [3, с. 147]. Аналіз наукової літератури дає нам підстави стверджувати, що нині відсутній єдиний підхід до визначення поняття «тренінг». Схиляючись до поглядів педагогів та психологів, ми розглядаємо навчальний тренінг як педагогічну технологію навчання, оскільки він має чіткий алгоритм використання та гарантує досягнення запланованого результату. Потрібно зазначити, що тренінг є і формою, і методом навчальної діяльності. Навчальний тренінг як форма роботи – це повноцінне заняття, яке переважно триває понад 45 хв (урок), а тому часто реалізується на бінарних уроках або в позаурочний час. Можливе використання тренінгових вправ (як методу навчання) на окремих етапах уроку з метою набуття нових знань чи формування вмінь та навичок.

У загальному вигляді структура тренінгу складається з трьох основних елементів: початок тренінгу, основна і заключна частини [2, с. 12]. Аналіз методичної літератури [1, 2, 5, 6] дає змогу виокремити методичні особливості їх проведення.

I. Початок тренінгу.

Вступ передбачає вирішення таких завдань: оцінка рівня засвоєння матеріалу попереднього тренінгу (отримання зворотного зв'язку). Зазвичай це відбувається у формі опитування (що найбільше запам'яталося чи сподобалося на минулому тренінгу) або перевірки домашнього завдання; актуалізації теми поточного тренінгу і виявлення очікувань.

Етап 1 – знайомство – передбачає створення доброзичливої і продуктивної атмосфери, проходить у формі самопрезентації чи взаємопрезентації учасників тренінгу.

Етап 2 – прийняття правил роботи групи – народження групи, коли вона приймає на себе зобов'язання і готова їх виконувати. Правила чіткі та подані в письмовому вигляді. Усі учасники дотримуються встановлених правил. Належна поведінка очікується від кожного.

Етап 3 – очікування учасників – важливо, щоб кожен учасник висловив свої сподівання в голос. Це допомагає тренеру у разі потреби внести корективи в план проведення тренінгу. Оскільки стиль проведення тренінгових занять є дещо незвичним, дуже важливо, щоб учасники усвідомили, чого очікувати від занять, і мали можливість із самого початку висловити власні сподівання й отримати відповіді на запитання.

II. Основна частина тренінгу – включає теоретичний і практичний блоки, проте цей поділ є досить умовним. Адже знання, уміння та навички під час тренінгу здобуваються у процесі виконання практичних завдань (міні-лекції у формі бесіди, презентації, взаємонавчання, робота в групах).

Етап 4 – оцінювання рівня інформованості учасників – на цьому етапі застосовується анкетування, інтерв'ю, проведення вікторин, формується «Скринька запитань», «Глечик знань».

Етап 5 – актуалізація проблеми – важливо, щоб кожен учасник усвідомив проблему як вагому. У цьому допомагають історії з життя, притчі, ігри та групові вправи.

Етап 6 – інформаційний блок – складається з кількох логічно завершених частин, розподілених у межах тренінгу. Завдання тренера: викласти інформацію так, щоб максимально донести її до учнів.

Етап 7 – набуття практичних навичок – учні навчаються критично оцінювати інформацію, вести дискусію, доходити спільної думки, навчаються переконувати і відмовлятися від сумнівних позицій.

III. Заклучна частина.

Етап 8 – завершення роботи, зворотній зв'язок – підведення підсумків, отримання зворотного зв'язку за тематикою поточного тренінгу, визначення зміни рівня інформованості, релаксація і процедура завершення тренінгу.

Згідно означених методичних особливостей та відповідно до завдань дослідження, ми розробили інструктивно-методичні матеріали для проведення тренінгу «Харчування і здоров'я» у межах вивчення теми «Травлення» за чинною навчальною програмою [4].

На етапі «Знайомство» проводиться *гра «Хто я?»*: на дошці є шість блюдець з написами назв харчових продуктів («чізбургер», «борщ», «цукерка», «апельсин», «кока-кола», «жуйка»), учасникам пропонується записати свої імена на стікерах, «оселитись» у відповідному блюдці і пояснити свій вибір.

На етапі «Прийняття правил роботи» – *вправа «Скринька правил»*: учні по черзі виймають із скриньки аркуші із правилами, пояснюють їх значення.

Гра «Асоціації»: учні вибирають по одному жетону різних кольорів (жовтого, червоного, блакитного, зеленого), об'єднуються у відповідні групи і дають назву команді.

На етапі «Очікування учасників» – *гра «Берег сподівань – берег звершень»*: кожен учень має прикріпити свій «камінець бажань» (записані очікування) поблизу «гори сподівань», а наприкінці тренінгу (якщо сподівання справдяться) перенести їх до вершини гори.

На етапі «Оцінювання рівня інформованості учнів» – *міні-вікторина «Мої знання про харчування»*.

На етапі «Інформаційний блок» – *робота в групах «Фруктовий салат»*: кожна група отримує завдання, ознайомлюється із ним протягом 5 хв., опрацьовує матеріал підручника, готує відповідь, а потім її презентує іншим учасникам тренінгу, причому учасники можуть доповнювати один одного та ставити запитання, за які отримають додаткові бали. Наприклад, завдання для групи №1: «Як ви розумієте поняття «збалансоване харчування»? Чи потрібно його дотримуватися? Які наслідки може мати нехтування правилами збалансованого харчування?».

Вправа «Світлофор»: по черзі командам читаються твердження, якщо вони погоджуються, піднімають зелені картки, якщо ні – червоні. Наприклад, найголовніше – максимальна розмаїтість їжі, що забезпечує надходження в

організм усіх необхідних поживних речовин; не робить з їжі культу, але не ставтеся до неї зневажливо.

На етапі «Набуття практичних навичок» – *вправа «Поясни»*: учні зачитують записані на зафіксованих на дошці картках (вони мають форму зубів) прислів'я і приказки, дають їм біологічне пояснення. Наприклад, «Сніданок з'їж сам, обід розділи з другом, а вечерю віддай ворогу», «Коли я їм, я глухий і німий», «Хто довго жує, той довго живе» і т.п.

На етапі «Завершення роботи» – *інтерактивна вправа «Мікрофон»*.

Отже, навчальний тренінг – це активна навчальна діяльність, під час здійснення якої учні виконують тренінгові вправи, адаптовані до навчального матеріалу під керівництвом учителя-тренера на основі спеціально розроблених інструктивно-методичних матеріалів, які відповідають вимогам навчальної програми. Перспективними вважаємо подальші дослідження проблеми у контексті реалізації Концепції Нової української школи.

Література:

1. Богданова О.К. Сучасні форми і методи викладання біології в школі / О.К. Богданова. – Харків: «Основа», 2003. – 127 с.
2. Десятник О.І. Шлях до тренінгових технологій / Десятник О.І. // Біологія. Шкільний світ. – 2012. – № 3(687). – С. 23 – 34.
3. Коджаспирова Г.М. Словарь по педагогике / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров. – М.: ИКЦ «МарТ», 2005. – 659 с.
4. Навчальна програма для загальноосвітніх навчальних закладів «Біологія. 6-9 класи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activation/zagalnaserednya/navchalni.programy.html>.
5. Самолюк Г.Ф. Методика організації диференційованого навчання на уроках хімії та біології. Частина 2. / Г.Ф. Самолюк. – Харків «Основа», 2013. – С. 85 – 87.
6. Чиженко Я.М. Методика використання тренінгу в навчанні біології учнів старшої школи / Я.М. Чиженко, О.А. Цуруль // Пошук молодих. Вип.13: матеріали Всеукр. студ. наук.-практ. конф. [“Актуальні проблеми природничо-математичної освіти в середній і вищій школі”], (Херсон 24-25 квітня 2014 р.) / Укладачі: В.Д. Шарко, І.В. Коробова. – Херсон: ПП В.С. Вишемирський. – 2014. – С.139 – 141.